

Nr 10.

Ankom till riksdagens kansli den 11 februari 1936 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående förbättring av de hygieniska förhållandena å arbetsplatser med kvinnlig eller minderårig arbetskraft.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 347, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Spångberg m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte besluta hos regeringen anhålla om snabb utredning, så att förslag kan föreläggas 1937 års riksdag, om väsentligt höjda krav beträffande de hygieniska förhållandena på arbetsplatser med kvinnlig och minderårig arbetskraft, varvid även en utökning av den kvinnliga yrkesinspektionen beaktas.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för berörda hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

Lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd innehåller i 5 § särskilda bestämmelser till förekommande av ohälsa i följd av arbete. Härom finnes stadgat, bland annat:

Till förekommande av ohälsa i följd av arbetet skall av arbetsgivare särskilt iakttagas:

a) i slutna arbetslokaler skall finnas tillräckligt luftutrymme, i regel ej understigande tio kubikmeter för varje där sysselsatt arbetare, jämte erforderlig, lämplig anordnad luftväxling.

Vid arbete under jord skall, där luften är utsatt för att förskämmas, erforderlig luftväxling finnas anordnad.

b) Arbetet skall äga rum vid tillräcklig och tjänlig belysning samt så lämplig värmegrad, som arbetets natur och platsen för detsamma skäligen medgiva.

c) Verksamma anordningar skola, i den mån arbetets natur det medgiver, vidtagas för att hindra damm, gaser, rök eller ångor att i arbetslokal spridas i en för arbetarnas hälsa skadlig mängd.

d) Explosionsmotor, gasgenerator eller till sådan hörande reningsapparat må icke uppställas i arbetslokal, med mindre lokalen är så stor och luftig eller motorn, generatoren eller reningsapparaten så väl inbyggd, att besvärande ansamling av gas ej genom dess användande kan uppkomma i lokalen.

e) Tiden för arbetares användande till särskilt hälsofarlig sysselsättning skall tillbörligen inskränkas.

f) Renlighet skall iakttagas med hänsyn såväl till arbetslokaler som till maskiner och redskap. Dammspridande sopning skall så vitt möjligt undvikas i arbetslokal, där arbetet pågår. I arbetslokal bör finnas nödigt antal spottkärl av lämplig beskaffenhet.

g) Sysselsättes å ett och samma ställe samtidigt och på stadigvarande sätt ett större antal arbetare, skola dessa på sätt, som kan anses tillfredsställande med hänsyn till antal, fördelning på kön och arbetets natur, å eller invid arbetsstället äga tillgång till tvätt- och dricksvatten samt avträden ävensom lämplig plats för ombyte, förvaring och, där så erfordras, torkning av kläder; därjämte bör åt dem av arbetarna, som icke äro bosatta i närheten av arbetsstället, därstädes beredas tillgång till lämplig plats för intagande av måltider samt lägenhet att värma medförd mat.

h) Till lämnande av den första hjälpen vid olycks- eller sjukdomsfall skola finnas vidtagna sådana anordningar, som kunna anses erforderliga med hänsyn till arbetets beskaffenhet.

i) Arbetet bör, där dess natur det medgiver, avbrytas genom en eller flera lämpligt förlagda raster av tillräcklig varaktighet.

I fråga om minderårigas och kvinnors användande i arbete överhuvud finnas särskilda bestämmelser — strängare än för arbete i allmänhet gällande — beträffande minderåriga i 8—15 §§ samt rörande kvinnor i 16—22 §§.

Tillsyn å efterlevnaden av arbetarskyddslagen och med stöd av densamma meddelade föreskrifter utövas (enligt 23 §) under överinseende och ledning av yrkesinspektionens chefsmyndighet (socialstyrelsen) av yrkesinspektionens befattningshavare samt kommunala tillsynsorgan. Nämnade befattningshavare utgöras för tillsynstjänsten i allmänhet av yrkesinspektörer, yrkesinspektörsassistenter och yrkesunderinspektörer. För tillsyn å arbete, vartill kvinnor användas, skall finnas minst en yrkesinspektris jämte erforderligt antal yrkesinspektrisassistenter. För tillsyn företrädesvis å bergverksarbete och därmed sammanhängande arbete anlitas bergmästare och gruvingenjörer.

Tillsyn skall (enligt 25 §) i främsta rummet ägnas sådan verksamhet, vari arbetet måste anses medföra fara för olycksfall, ohälsa eller annat missförhållande, som lagen avser att förekomma. Om dylik fara i avseende å viss verksamhet i regel kan anses utesluten, är vederbörande tillsynsorgan ej förpliktat företaga inspektion å arbetsställe, där sådan verksamhet utövas, med mindre anmälan eller annan särskild omständighet giver skäligen anledning misstänka, att bestämmelse i arbetarskyddslagen eller föreskrift, meddelad med stöd av lagen, därstädes icke tillbörligen iakttages.

Arbetsgivare, som använder en eller flera minderåriga i arbete av den beskaffenhet och omfattning, som avses i 10 § andra stycket (bergverks-, bruks-, fabriks-, hantverks- eller annat industriellt arbete eller byggnadsarbete, ändå att det ej är att hänföra till industriellt arbete, eller arbete med transport av personer eller gods, allt i sådan omfattning att i regel användas minst tio arbetare), skall (enligt 33 §) inom fjorton dagar från det han började använda dylik arbetskraft i arbetet göra skriftlig anmälan därom hos vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare. Befrielse från sådan anmälningskyldighet kan i vissa fall medgivas av socialstyrelsen.

Vid arbetsställe, där minderåriga användas i arbete av den beskaffenhet och omfattning, som avses i 10 § andra stycket, skall (enligt 35 §) en gång varje kalenderår företagas läkarbesiktning å de minderåriga till utrönande, huruvida sysselsättning, vartill minderårig användes, är menlig för dennes

hälsa eller kroppsutveckling. Dylik besiktning kan jämväl eljest företagas, å viss eller vissa av de minderåriga, då Konungens Befallningshavande finner särskilda skäl föreligga att förordna därom. Jämväl befrielse från besiktning kan i vissa fall medgivas av socialstyrelsen.

Enligt gällande personalstat finnas anställda en yrkesinspektris och två yrkesinspektrisassistenter.

Instruktion för yrkesinspektionen är utfärdad den 18 december 1931 (S. F. S. 423/1931).

Beträffande kvinnors och minderårigas användande inom industrien i Sverige har lämnats en redogörelse i sociala meddelanden, nr 5/1935. Däri anföres, att enligt kommerskollegii industriberättelse år 1933 inom den svenska industrien sysselsattes tillhopa 393,181 arbetare, mot 400,943 år 1932 och 430,070 år 1931. I vad mån kvinnor och minderåriga ingå i dessa siffror framgår av följande tablå.

	A n t a l			I % av hela antalet arbetare		
	1933	1932	1931	1933	1932	1931
Kvinnor inalles.....	80,814	80,544	82,157	20.55	20.09	19.10
därav: vuxna	72,302	71,841	72,845	18.39	17.92	16.94
minderåriga.....	8,512	8,703	9,312	2.16	2.17	2.16
Män, »	19,254	20,199	24,469	4.90	5.04	5.69
Summa minderåriga	27,766	28,902	33,781	7.06	7.21	7.85
Hela antalet vuxna kvinnor och minderåriga av båda könen ...	100,068	100,743	106,626	25.45	25.13	24.79

Olika län forete avsevärda skiljaktigheter med avseende å förekomsten av kvinnor och minderåriga inom industrien. Deras sammanlagda antal var relativt taget störst i Älvsborgs län med 42.1 %, varefter följa Malmöhus län med 37.2, Göteborgs och Bohus län med 35.3, Stockholms stad även med 35.3, Östergötlands län med 32.8 och Hallands län med 31.9 %. Sist kommer Norrbottens län med 5.4 %.

Kvinnor och minderåriga utgöra tillsammans mer än hälften av de egentliga fabriksarbetarna inom textil- och beklädnadsindustrien (73.4 %) samt dessutom inom följande till andra industrigrupper hörande yrkesgrenar:

Tobaksfabriker	82.3 %
Choklad- och karamellfabriker	80.0 »
Fiskberednings- och konservfabriker	72.7 »
Kartongfabriker och annan pappersindustri.....	71.1 »
Gummivarufabriker.....	61.8 »
Päls- och skinnvarufabriker	53.6 »
Porlins- och kakelfabriker	52.3 »
Olje-, tvål-, ljus- och parafymfabriker.....	51.5 »

I anledning av hemställan av 1930 års riksdag (skrivelse nr 287) att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning rörande effektivisering av yrkesinspektionens verksamhet samt för riksdagen framlägga det förslag, som kunde för-
anledas av utredningen, anbefalldes Kungl. Maj:t den 20 september 1930 socialstyrelsen att — efter samråd i erforderlig omfattning med riksförsäkringsanstalten — verkställa utredning och avgiva förslag i det av riksdagen angivna hänseendet.

Socialstyrelsen avlämnade den 17 december 1931 utredning i ärendet. Över utredningen avgåvos därefter yttranden av vissa myndigheter och sammanslutningar.

I årets statsverksproposition, femte huvudtiteln (sid. 17) har föredragande departementschefen, statsrådet Möller, vid behandling av yrkesinspektionens omkostnadsstat anfört, att då en utredning rörande socialstyrelsens organisation påginge, vilken utredning jämväl komme att beröra det i socialstyrelsens ovannämnda utlåtande den 17 december 1931 behandlade ämnet, styrelsens däri framställda förslag av denna anledning ej borde upptagas till avgörande förrän i samband med de organisationsfrågor, som den pågående utredningen i övrigt omfattade. För statsrådets anförande till statsrådsprotokollet har närmare redogörelse lämnats i utskottets utlåtande nr 9, vartill utskottet anhåller att därutinnan få hänvisa.

Utskottet.

Motionärerna synas i första hand avse att få till stånd en utredning rörande ändringar i arbetarskyddslagen i syfte att åstadkomma skärpta bestämmelser beträffande förhållandena ur hälsosynpunkt å arbetsplatser, där kvinnlig och minderårig arbetskraft sysselsättes. I de hänseenden, som motionärerna närmare angivit, finnas i gällande lag vissa stadganden. I vad mån ändringar yrkas därutinnan samt i vilken utsträckning nya lagbestämmelser avses har i motionen blivit så obestämt angivet, att utskottet icke finner sig böra föreslå riksdagen att i anledning av motionärernas yrkanden härutinnan göra framställning till Kungl. Maj:t. Vad därefter beträffar motionens yrkanden såvitt de åsyfta en utökning av den kvinnliga yrkesinspektionens verksamhet, anser utskottet det icke lämpligt, att riksdagen, då frågan om åtgärder för att åstadkomma större verkan av yrkesinspektionen — enligt vad chefen för socialdepartementet anfört — befinner sig under omprövning, i anledning av motionen gör någon hänvändelse till Kungl. Maj:t.

Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motion, II: 347, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 11 februari 1936.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *K. G. Westman, Linder**, *Frändén, Sigfrid Hansson, Gustaf Tamm**, *Sam Larsson, Hagman** och *P. Sandström*;

från andra kammaren: herrar *Österström, Hage**, *Johanson i Hallagården**, *Olovson i Västerås**, *Pettersson i Hällbacken, Hansson i Trollhättan, Sandström i Sollefteå* och *Hassler*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.